

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 13 aug 1951

*'s Morgens te 10 uur aangevangen en 's middags voortgezet, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President Drees en de Ministers Albregts, Joekes, Lief tinck, Van Maarseveen, Mansholt, Staf, Stikker, In 't Veld en Wemmers (afwezig zijn de Ministers Van den Brink, Mulderije, Peters, Rutten en Teulings).

Voorts zijn aanwezig de Staatssecretarissen Blom (bij de punten 1 t/m 15) en Götzen (bij de punten 1 t/m 4).

Secretaris: Drs. J. Middelburg.

---

2. Ingekomen stukken en mededelingen

---

n. Overige onderwerpen

3°. Besloten wordt, dat de uitnodiging voor de receptie op het HC van Indonesië op 17 Augustus door Buitenlandse Zaken en Minuor zal worden aanvaard, terwijl de andere Ministers de uitnodiging naar eigen verkiezing zullen kunnen behandelen.

3. Uniezaken

a. *Agendapunten voor een derde Ministersconferentie* (Brief van de Voorzitter van de CAVI d.d. 28 Juli 1951 met 1 bijlage.)

Minister *Lief tinck* heeft er op aangedrongen punten voor de agenda voor een volgende Ministersconferentie op te geven. De financiële agendapunten zijn van veel belang en ook urgent. Indien men mocht menen, dat geen Ministersconferentie moet worden gehouden is het wenselijk, dat wel de gemengde commissie bijeen komt en dat de conclusies van deze commissie door beide Regeringen worden goedgekeurd.

De *Minister-President* stelt voor, dat tegenover Prof. Supomo als normaal zal worden gesteld, dat ingevolge de bestaande regeling een Unieconferentie moet worden gehouden. Staatssecretaris *Götzen* is het met het standpunt van Minister *Lief tinck* eens; spreker vraagt zich echter af of dit punt met Prof. Supomo moet worden besproken. De *Minister-President* is van oordeel, dat dit eerst met Supomo moet worden besproken, doch dat men het daarna via de HC moet laten lopen.

Staatssecretaris *Blom* herinnert aan het voorstel om als punt 1 op de agenda van de volgende Ministersconferentie te plaatsen de wijze van samenwerking tussen beide landen. De *Minister-President* is niet tegen een dergelijke bespreking, doch laat daar of deze kwestie als punt 1 op de agenda moet worden geplaatst. Minister *Stikker* wijst op de moeilijkheid, die zou ontstaan als van Indonesische zijde wordt voorgesteld ook de Nieuw-Guineakwestie op deze agenda te plaatsen. De *Minister-President* betwijfelt of Indonesië dit op deze agenda zou willen hebben, aangezien men deze kwestie buiten het Unieverband wil houden.

Minister *Albregts* wijst er op, dat op 1 October de handelsovereenkomst afloopt; als dit punt niet op de Ministersconferentie kan worden behandeld, zal men het op andere wijze moeten regelen. Bovendien is er de kwestie van het accord tussen Indonesië en Polen. Staatssecretaris *Blom* acht het wenselijk voor te stellen, dat de gemengde commissie opdracht krijgt de zaken voor te bereiden. De *Minister-President* stelt voor tegenover Supomo te stellen, dat het normaal is, dat men de overeenkomst nakomt, volgens welke elk jaar twee Ministersconferenties zullen plaats vinden, al [zal] het nu allicht niet meer mogelijk zijn er meer

dan één te houden. Als Supomo voor de volgende Ministersconferentie een bespreking over de nieuwe verhoudingen tussen Nederland en Indonesië als punt op de agenda zou willen opnemen, zal hiertegen geen bezwaar bestaan. De *Raad* verklaart zich met dit voorstel accoord.

b. *De status van personen van Indonesische nationaliteit in Nederland* (Brief van de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken d.d. 31 Juli 1951 nr. 6362, met bijlage.)

Staatssecretaris *Blom* deelt mede, dat een passage voor de Memorie van Antwoord van de Eerste Kamer aangaande het wetsontwerp op het Nederlandschap is voorbereid, waarin terloops melding wordt gemaakt van het beschouwen van de Indonesiërs als vreemdelingen. De Minister van Justitie heeft zich met deze passage verenigd. Het risico, dat de rechterlijke macht een ander standpunt zal innemen, blijft intussen bestaan. Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat een rechtsprocedure, waarbij iemand zegt geen vreemdeling te zijn, dadelijk voor de Hoge Raad komt. Staatssecretaris *Götzen* stelt de vraag of omtrent het standpunt van de Regering een mededeling aan het HC van Indonesië zal worden gedaan. De *Raad* besluit, dat aan het HC zal worden medegedeeld, dat de desbetreffende passage in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer zal worden opgenomen. Vervolgens verklaart de Raad zich met de nota van Mr. Blom accoord.

c. *De met Prof. Supomo te voeren besprekingen*

Staatssecretaris *Blom* deelt mede, dat bij de bespreking in kleine kring de conclusie was aan Prof. Supomo voor te stellen onderhandelingen over een nieuwe verhouding tussen Nederland en Indonesië zo te doen lopen, dat de beslissing pas in de zomer van 1952 zou vallen. Nader is evenwel gebleken, dat vertegenwoordigers van de KVP-fractie uit de Tweede Kamer van oordeel zijn, dat deze kwestie het beste nog dit jaar zal kunnen worden afgedaan. De *Minister-President* merkt op, dat voor hem de grote moeilijkheid blijft, dat in de Grondwet de Unie als een van de grondslagen wordt genoemd. Dienaangaande kan men het standpunt innemen, dat in de Grondwet alleen over de totstandkoming van de Unie wordt gesproken en dat, nu deze tot stand gekomen is, de Unie een eigen leven leidt, zodat bij overeenkomst de Unie kan worden gewijzigd. Dit is echter wel zeer formeel. De verwachting bestaat intussen, dat de Kamer zich hierbij zal neerleggen, waarbij als motief ook zal gelden, dat men de Unie weinig waarde vindt hebben, doch daarbij zal de oppositie de Regering (althans de Ministers van het vorige Kabinet) beschuldigen de Kamer te hebben bedrogen. Spreker geeft daarom de voorkeur aan wijziging van de overeenkomsten na een wijziging van de Grondwet. Daarvoor is evenwel tijd nodig. Dit zou ook aan Supomo moeten worden medegedeeld.

Staatssecretaris *Blom* verwacht, dat Supomo zal zeggen, dat de Indonesische Regering het niet zal kunnen halen om op een wijziging van de Nederlandse Grondwet te moeten wachten. De *Minister-President* merkt hiertegenover op, dat onze Grondwet in overeenstemming is met vroegere overeenkomsten met de Republiek. Spreker stelt voor, dat bij de besprekingen met Supomo de bezwaren van Nederlandse zijde tegen een wijziging van de overeenkomsten kunnen worden uiteengezet en verder aanvankelijk zal worden aangehoord, wat Supomo zich voorstelt. Vervolgens zullen de betrokken Ministers dit met de Tweede Kamercommissie kunnen bespreken en de Eerste Kamercommissie moeten inlichten. Aan Supomo zal men kunnen zeggen, dat eerst de Kamercommissie moet worden gehoord en de zaak in de Ministerraad moet worden besproken. De *Raad* verklaart zich met deze procedure accoord.

Staatssecretaris *Götzen* merkt op, dat het resultaat van de bespreking kan zijn, dat Supomo (b.v. wegens de Nieuw-Guineakwestie) onbevredigd terugkeert en dat Indonesië eenzijdig de Unie zal opzeggen. Minister *Joekes* acht het wenselijk niet bij voorbaat te zeggen, dat bepaalde oplossingen niet mogelijk zijn. Daarbij zal men ook niet zo moeten vasthouden aan het

fantom van de soevereiniteit over Nieuw-Guinea. Als hiervoor een oplossing zou kunnen worden gevonden, lijkt spreker een Indonesische concessie ten aanzien van de Unie mogelijk. Wat de Grondwetskwestie betreft merkt spreker op, dat in de twee grote partijen veel begrip bestaat voor handhaving van een goede verhouding met Indonesië. De *Minister-President* merkt op, dat Indonesië eerst het zelfbeschikkingsrecht onder de voet heeft gelopen en thans de Unie wil aantasten. Gezien deze ervaring hecht spreker niet aan een overeenkomst met Supomo met betrekking tot de soevereiniteit over Nieuw-Guinea. Bovendien bestaat in het Kabinet geen overeenstemming over deze kwestie, terwijl hieromtrent ook vooraf met de Staten-Generaal een bespreking zou moeten worden gevoerd.

Minister *Lieftinck* acht het wenselijk, dat de Regering en de Staten-Generaal de risico's kennen, die worden gelopen als men niet tot een oplossing met Indonesië zou komen. Spreker geeft in overweging de CAVI een rapport te laten opstellen over de economische betekenis van de relaties tussen Nederland en Indonesië. Staatssecretaris *Blom* merkt op, dat na een eerder verzoek van Minister Lieftinck Minister Van den Brink gegevens dienaangaande heeft ingediend. Bovendien heeft de heer Lamping in de Kamercommissie een uiteenzetting hierover gegeven. De *Minister-President* wijst erop, dat de situatie niet aldus is, dat men bij handhaving van de Nederlandse soevereiniteit over Nieuw-Guinea door het slechter worden van de verhouding met Indonesië grote verliezen lijdt, die in het andere geval niet zouden worden geleden, aangezien overdracht van de soevereiniteit over Nieuw-Guinea even goed zou kunnen betekenen, dat Indonesië in de naaste toekomst zal zeggen niets meer met Nederland te maken te hebben.

Staatssecretaris *Blom* stelt voor, dat nog een tweede bespreking in kleine kring zal worden gehouden, waarvoor ook de heer Lamping wordt uitgenodigd. Besloten wordt op Vrijdag 17 Augustus om half drie een tweede bespreking te houden. Staatssecretaris *Götzen* zou ook gaarne zien, dat Minister Van Maarseveen hieraan deelneemt. Minister *Van Maarseveen* zegt een dergelijke uitnodiging niet beslist van de hand te zullen wijzen; spreker zal evenwel aanwezig moeten zijn bij de opening van een congres.

d. *Inwendige orde en tucht in Ambonezenkampen* (Brief van de Minister Van Binnenlandse Zaken d.d. 10 Augustus 1951, nr. 4777.)

De *Minister-President* is het er mede eens, dat een sterker bewaking moet worden ingesteld, doch vraagt zich af, of hiervoor f. ½ mln. extra voor nodig is, nu men toch ook kan beschikken over Rijkspolitie en Marechaussee. Minister *Lieftinck* juicht het toe, als de teugels sterker worden aangetrokken, doch spreker vraagt zich af, of het in een rechtsstaat past, dat men maatregelen wil nemen zonder inschakeling van de organen van het openbare gezag. Spreker wijst er op, dat het voorgestelde gezagsorgaan grote bevoegdheden krijgt, hoewel deze nog niet nauwkeurig zijn aangegeven. Ook is het niet duidelijk of dit onder Binnenlandse Zaken of Justitie zal ressorteren. Men zal aan het nieuwe orgaan ook een rechtsgrondslag moeten geven. Deze bezwaren tegen het voorstel worden versterkt door de extra kosten. Voorts acht spreker het niet wenselijk, dat men lang gaat studeren over het al of niet terugkeren van de Ambonezen naar Indonesië, voordat wordt gesproken over hun inschakeling in het arbeidsproces.

Minister *In 't Veld* ziet als belangrijkste machtsmiddel de mogelijkheid de Ambonezen over te brengen naar een plaats, die zij minder aantrekkelijk vinden. De raddraaiers uit Middelburg heeft men overgebracht naar het Noorden, doch weer in de buurt van bevolkingscentra. Men zal voor het onderbrengen van dergelijke Ambonezen ook moeten denken aan het Petgat, dat niet zo dicht bij de bewoonde wereld ligt. Spreker acht het bezwaarlijk de bedoelde Ambonezen naar forten over te brengen. Minister *Joekes* is van oordeel, dat de Regering aan de verlening van huisvesting en zakgeld voorwaarden moet verbinden. Spreker sluit zich aan bij het bezwaar van Minister Mansholt tegen het onderbrengen in forten. Voorts wijst

hij er op, dat een Subcommissie van de Commissie-Kiveron de vraagstukken heeft nagegaan, die samenhangen met tewerkstelling enz.

Staatssecretaris *Götzen* verwacht, dat door de aanstelling van een hoofdleder met daarnaast een adviescommissie voor de Commissie-Kiveron geen taak overblijft, in welk geval men deze beter zal kunnen opheffen. In verband met de moeilijkheden om de Ambonezen te werk te stellen informeert spreker ook hoe het staat met de procedure voor de militaire ambtenarenrechter.

Minister *Van Maarseveen* ziet als rechtsgrondslag voor het optreden als genoemd in zijn nota het feit, dat Nederland de verzorging van deze Ambonezen heeft. In de nota is bedoeld met de woorden 'zonder inschakeling van het openbaar gezag', dat niet in de eerste plaats de politie zal optreden. Van marechaussee of politie zal zo nodig alleen bijstand worden gevraagd. De voorgestelde kamppolitie, die gedeeltelijk uit ex-KNIL-militairen zal bestaan, zal politiebevoegdheid moeten hebben. Als strafkamp is gedacht aan een fort op Rozenburg. Petgat is spreker niet genoemd, doch hij zal ook dit nagaan. Tot nu toe hebben de Ambonezen geweigerd bij het arbeidsproces te worden ingeschakeld. Spreker zal trachten met minder dan f. 500.000 uit te komen; begonnen zal worden met 20 man, welk aantal eventueel tot 60 man zal worden verhoogd.

Minister *Mansholt* informeert of de Regering bevoegdheid heeft de Ambonezen aan het werk te zetten. De *Minister-President* merkt op, dat de belangrijkste sanctie is, geen zakgeld of zonodig geen verzorging te verstrekken, zodat zij zichzelf zouden moeten redden. Dit is echter uiteraard een moeilijk te treffen maatregel. Spreker is van oordeel, dat het werk van de voorgestelde mobiele colonne hetzelfde soort werk is, dat de Marechaussee moet kunnen doen. Het lijkt hem daarom wenselijk de mensen vooral uit de Marechaussee en de rijkspolitie te betrekken, aangezien men anders op een later tijdstip weer met overbodige krachten zit. Wat de leiding betreft zal men kunnen denken aan Kol. Van Santen. Spreker informeert naar de voortgang met de vervanging van de Nederlandse verzorging in de kampen door eigen verzorging. Minister *Van Maarseveen* acht het wenselijk voor de mobiele colonne mensen aan te trekken, die de mentaliteit van de Ambonezen kennen. Wat de verzorging in de kampen betreft is nog niet in alle kampen ingevoerd, dat voor de voedselvoorziening en het schoonmaken door de Ambonezen zelf moet worden gezorgd. Aanvankelijk heeft spreker 15 Augustus als datum gesteld, doch deze datum is thans op 1 September vastgesteld. Spreker heeft vernomen, dat de heer Kiveron niet van oordeel is, dat de interdepartementale commissie moet worden opgeheven. Spreker is van mening, dat het zwaartepunt bij de benoeming en instructie van het nieuwe orgaan bij Minuor moet liggen. Minister *Lieftinck* acht dit niet juist, aangezien het hier een politietaak betreft. De *Minister-President* is eveneens van oordeel, dat Binnenlandse Zaken hier de eerste verantwoordelijkheid heeft. Wel zal nauw contact met Minuor nodig zijn. Als naast de Commissie-Kiveron nog twee andere commissies worden ingesteld, zal nog aandacht moeten worden geschonken aan de coördinatie. Spreker stelt voor, dat dit in onderling overleg verder wordt nagegaan en zo nodig nog een nadere beslissing wordt voorbereid. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord en aanvaardt overigens de onderhavige nota.

De *Minister-President* schorst vervolgens de vergadering tot des middags kwart over twee.

- - -